

VOGELWAARNEMINGEN IN LIMBURG: JAAROVERZICHT 1995

Jo van der Coelen & Ran Schols, p/a Natuurhistorisch Genootschap,
Vogelarchief Limburg, Postbus 882, 6200 AW Maastricht

In 1993 is het Vogelarchief Limburg van start gegaan. Dit is een gezamenlijk project van het Natuurhistorisch Genootschap en de Vogelwacht Limburg. Ondanks de nog jeugdige leeftijd heeft het Vogelarchief al een behoorlijke omvang: momenteel zijn circa 70.000 waarnemingen in de databank opgeslagen!

In de tijdschriften *Limburgse Vogels* en *Het IJsvogeltje* wordt regelmatig verslag gedaan van recente waarnemingen. Dit betreft steeds overzichten van enkele maanden. Het leek ons een goed idee om voor het gehele jaar 1995 een compilatie samen te stellen. Dit biedt ons tevens de mogelijkheid om het Vogelarchief uitdrukkelijk onder de aandacht van de Maandbladlezers te brengen. Vergeet niet om ook uw vogelwaarnemingen door te geven aan het bovenstaande adres! Hier zijn tevens formulieren en een handleiding te verkrijgen.

MATERIAAL

Bij het samenstellen van dit overzicht beschikten we over bijna 19.000 waarnemingen van 254 soorten en ondersoorten uit het jaar 1995. Het moge duidelijk zijn dat met een dergelijke hoeveelheid gegevens slechts sprake

kan zijn van een beknopte samenvatting van de ingediende waarnemingen.

Het Vogelarchief mag dan inmiddels een indrukwekkende hoeveelheid gegevens bevatten, het is nog niet zo dat alle vogelwaarnemingen in het archief belanden. Het archief richt zich vooral op het verzamelen van losse waarnemingen. Van een aantal systemati-

sche onderzoeken, waaronder broedvogelinventarisaties en watervogeltellingen, bereikt veelal slechts een deel van de gegevens het vogelarchief. Dit overzicht pretendeert dan ook niet volledig te zijn.

RESULTATEN

DUIKERS TOT FLAMINGO

Op de Maas bij Tegelen verbleef op 12 maart een **Roodkeelduiker**. In december zwommen twee exemplaren ten zuiden van Roermond, bij Ool-Osen. Het weer in de eerste dagen van april werd gedomineerd door een krachtige westelijke stroming, hetgeen een verklaring kan zijn voor de aanwezigheid van een, normaliter meer kustgebonden, **Parelduiker** op het grindgat te Eijsden. Ook andere kustvogels waren toen opvallend goed in Limburg vertegenwoordigd (o.a. Rotgans, Zwarte zeeëend, Kluut, Bonte strandloper).

De **Roodhalsfuut** had een uitstekend jaar: er bereikten ons 44 waarnemingen, die vrijwel allemaal afkomstig waren van het Midden-Limburgse plasseengebied en Eijsden. Op de laatstgenoemde plaats was van januari tot begin april een groep van 4 ex. aanwezig. Sommigen waren nog laat present (23 april, Stevensweert en Eijsden), terwijl op 26 augustus de eerste najaarsgast opdook bij Brunssum. De **Kuifduiker** is een zeldzaamheid in onze contreien. Tussen half februari en eind maart zat er één te Eijsden. We ontvingen 30 waarnemingen van de **Geoorde fuut**. Opmerkelijk is de melding van 6 ex. op 4 april te Eijsden. In de broedtijd werd de soortesignaleerd in de Groote Peel, De Banen, op De Hamert en te Nieuw-Bergen. Na Buizerd en IJsvogel is de **Aalscholver** (figuur 1), de vaakst gemelde soort van 1995, met 450 waarnemingen. De grootste aantallen verbleven eind oktober bij Ohé en Laak (1.275 ex.) en op oudjaarsdag bij de Bouxweerd (900). Op grond van slaapplaatsstellin-



FIGUUR 1. De laatste jaren weten steeds meer Aalscholvers het Maasdal te vinden (alle dia's: R. Schols).

gen in het Maasdal tussen Mook en de Franse grens werd de populatie in de winter 1994/1995 op 2.900 ex. geschat (SCHEPERS, 1995). Eén van de hoogtepunten van het jaar werd gemeld door een paar wakkere ambtenaren die op 12 september een juveniele **Kuifaalscholver** ontdekten bij het Gouvernement te Maastricht. Het betreft de zesde waarneming voor Limburg, met eerdere gevallen in 1905, 1953, 1979, 1984 en 1994. Opmerkelijk genoeg stammen drie meldingen uit het Maasdal tussen Eijsden en Maastricht.

Helaas is de **Roerdomp** inmiddels een zeldzaamheid geworden. Het aantal territoria is tot twee gereduceerd, namelijk in de Groote Peel bij, hoe kan het anders, het Roerdompen en in het Sarsven bij Nederweert. Het einde van het jaar kondigde een strenge winter aan. De vorstgevoelige Roerdomp reageert hier onmiddellijk op. Op oudjaarsdag zat er een op de Dilkensweerd bij Ohé en Laak en een ander nota bene bij een tuinvijver in hartje Geleen. Slechts twee waarnemingen van de **Kwak** bereikten het archief: een ex. aan de Mookerplas op 23 juni en een adult met juveniel op Koningssteen (10 augustus). Blijkens KURSTJENS & GABRIËLS (1996) waren er aanwijzingen voor een broedgeval tussen de Klauwenhof en Koningssteen.

Net als elders in West-Europa brachten **Kleine zilverreigers** aardig wat leven in de brouwerij door op diverse plaatsen te verschijnen. Op 20 mei zaten 2 ex. bij de Bouxweerd en vloog er een over het Julianakanaal te Geulle. Dit was vermoedelijk dezelfde die een dag later bij Grevenbicht opdook. Vervolgens werd er een gemeld van Boorseme op 6 juli, terwijl de laatste op 3 september bij Wessem zat. Ook voor de **Grote zilverreiger** was het een meer dan gemiddeld jaar, met vier meldingen. Op 19 april deed een groepje van 3 ex. de Turfkoelen aan. Op 20 mei vloog er een langs de Maas bij Grevenbicht. Vervolgens zat een Grote zilverreiger op 20 augustus bij Brunssum en vloog op 26 november een ex. over de Hornerheide. Op 2 augustus zat een **Purperreiger** bij Leveroij, terwijl een late vogel op 11 oktober bij Kollegreend-Koningssteen werd gemeld.

Zwarte ooievaars trokken op 7 april over Grevenbicht en op 23 mei over grindgat Eijsden. De Deurnse Peel werd in augustus opgefleurd door maar liefst 5 exemplaren, die tot het einde van de maand aanwezig bleven. Op 10 september zaten drie juvenielen in de Astense Peel, waarschijnlijk van dezelfde

groep. De enige augustuswaarneming buiten de Peel werd op de 15e te Itteren verricht. Een uitzonderlijke waarneming betreft de **Lepelaar** die op 25 mei over de Maas bij Grevenbicht trok. Ook de twee **Flamingo's** die op 17 april ten noorden van Stevensweert passeerden zullen een mooi gezicht hebben opgeleverd.

ZWANEN TOT EENDEN

De aantallen **Kleine zwanen** die tegenwoordig in het Limburgse Maasdal overwinteren zijn van internationaal belang! In januari werden o.a. 171 ex. geteld ten noorden van Swalmen. In het najaar zat de eerste reeds op 4 september bij Herten, een zéér vroege datum. Na een overtrekkend ex. op 22 oktober (Hochter Bampd, Lanaken), arriveerden vanaf het einde van de maand de overwinteraars. Ook **Wilde zwanen** waren opvallend vroeg met 15 ex. over de Deurnse Peel op 28 oktober en een dag later 8 ex. over De Zoom.

In januari en februari werden regelmatig grote aantallen **Rietganzen** doorgegeven, zoals 650 te Asselt, 650 over de Haeselaar bij Echt en 680 over Mariahoop. Op 22 oktober werden in de Groote Peel de eerste Rietganzen van het nieuwe winterseizoen gesignaleerd. Een maximum van 800 ex. werd op eerste kerstdag geteld in het Echterbroek bij Mariahoop. Van de **Taigarietgans** bereikten ons slechts drie waarnemingen en wel in januari (30 Ooijen) en december (60 Bouxweerd, 50 Ooijen). Het zien van een **Kleine rietgans** blijft een grote uitzondering in het Limburgse. We kregen meldingen van solitaire dieren ten noorden van Arcen op 3 januari en eind december bij de Bouxweerd.

Respectabele aantallen **Kolganzen** werden in februari geteld te Asselt (1.080) en Heel (1.800). De meeste **Grauwe ganzen** zaten bij Stevensweert (750 in januari en september) en de Clauscentrale (700, half oktober). Een waarneming van 28 overvliegende **Brandganzen** op 7 februari bij Mariahoop is het vermelden waard. De kustgebonden **Rotgans** is enkele malen geregistreerd. Op 4 februari zat er één te Asten, terwijl een dag later opmerkelijk genoeg 10 ex. over de Haeselaar bij Echt trokken. Op 4 april tenslotte vlogen vijf Rotganzen over Maastricht, een mooi voorbeeld van de kustvogel-invasie in die periode (zie Parelduiker).

Er waren 52 meldingen van **Casarca's**, met begin november een maximum van 9 vogels

ten noorden van Swalmen. Broedgevallen werden doorgegeven van Montfort en Echt-Kranenbroek. Het gaat de **Smient** duidelijk voor de wind in Limburg. Een telling van 1.400 ex. op 2 januari nabij Maasbracht toont dit aan. Afwijkend is de melding van een mannetje bij Asselt op 21 mei. Langs de Maas bij Broekhuizen vertoonde zich een (mogelijk ontsnapt) mannetje **Siberische taling** tussen 3 en 13 januari, om op 4 maart opnieuw gemeld te worden. De **Wintertaling** is een soort die vergeleken met enkele decennia geleden duidelijk in aantal is afgenomen. Aantallen boven de 200 zijn al uitzonderlijk (10 maart 240 ex. Deurnse Peel). De waarneming van 150 Wintertalingen op 13 januari bij Schin op Geul mag niet onvermeld blijven. In het voorjaar zaten maximaal 35 **Pijlstaarten** te Asselt, op 4 maart. Na waarnemingen op 31 augustus (Bouxweerd) en 16 oktober (Asselt) konden pas vanaf begin november weer regelmatig Pijlstaarten worden geturfd. Er kwamen 65 waarnemingen van de **Zomertaling** binnen. De melding van een mannetje op 27 januari en 4 februari in de Astense Peel is zeer opvallend. April was de beste maand met 30 meldingen. Begin juni werd de soort nog waargenomen op de Bergerheide en de Bouxweerd. Op de laatstgenoemde plaats bleken van juli tot september regelmatig Zomertalingen te pleisteren, met een maximum van 13 stuks.

De enige plek waar meer dan 1.000 **Tafeleenden** vertoefden was het grindgat te Eijsden, gedurende de hele maand december (tot 2.400 op de 31e). Op dezelfde plaats dobberde vanaf 15 november tot het eind van het jaar een mannetje **Witoogeend**. Bij wijze van toegift zaten er op beide kerstdagen zelfs twee mannetjes. Vanaf 28 december werd een, vermoedelijk ontsnapt, vrouwtje gezien op de Vloedgraaf bij Nieuwstadt. Een hybride **Witoogeend x Tafeleend** zat in januari bij Broekhuizen en in december bij Eijsden. Met 46 meldingen was 1995 een goed jaar voor de **Toppereend**. Eijsden tekende voor 80% van de gevallen, met maximaal 14 ex. op 10 april. De meeste waarnemingen zijn verricht in december.

Eidereenden worden vanaf de jaren zeventig regelmatig in Limburgse wateren gesignaleerd, zo ook in 1995. Op 21 september zat een ex. bij Stevensweert en op de 30e zwom er een bij Tegelen. Vanaf half oktober konden er drie worden bewonderd bij Eijsden. Halverwege november werden twee ex. gezien te Asselt, terwijl op de 25e vier Eider-eenden ronddobberden op de Mookerplas.

Op 8 december tenslotte werden er twee gemeld bij Herten. Begin april werden blijkbaar **Zwarte zeeëenden** het binnenland ingeblazen, want er zaten er negen te Eijsden en één bij Koningssteen. In het najaar werd de soort gemeld op 1 oktober (3 ex. Maas Velden), 22 oktober (2 ex. Osen) en 3 december (1 ex. Oolderplas). De **Grote zeeëend**, die andere zoutliefhebber, liet zich nauwelijks zien met 1 ex. op de Bouxweerd op 14 januari en 3 vrouwtjes te Eijsden op 23 november.

Intrigerend was de waarneming van een vrouwtje **Brilduiker** bij de Ravenvennen te Lomm op 29 juli: zou de soort soms al stiekem in Limburg broeden? Ook de waarnemingen op 15 september (Thorn) en 18 oktober (Osen) vallen buiten het normale seizoenspatroon van deze typische wintergast. De piek werd bereikt bij Osen in december, met 40 stuks. De **Middelste zaagbek** is in Limburg een grote zeldzaamheid. Op 24 februari werd een vrouwtje ontdekt bij Eijsden. Door gebrek aan echte kou bleven **Grote zaagbekken** in de winter '94/'95 grotendeels ten noorden van Limburg overwinteren. Het maximale aantal in de tweede helft van het jaar werd te Eijsden geteld op 31 december (92 ex.), hetgeen een voorbode bleek te zijn van veel hogere aantallen in de eerste maanden van 1996. Leuke fenologische waarnemingen werden gedaan op 23 april te Grevenbicht en 1 oktober, Velden.

ROOFVOGELS TOT KRAANVOGELS

De eerste **Zwarte wouw** vloog op 16 april over de Brunssummerheide. Daarna volgden er nog zes in deze maand. Mei was verreweg het best met 25 stuks. Het meest opmerkelijk was de waarneming van 4 Zwarte wouwen, die op 11 mei de Hocht Bampd te Lanaken afstroopten, mogelijk aangetrokken door de hier broedende Blauwe reigers. Een uitzonderlijke najaarsmelding dateert van 19 september in de Deurnse Peel. Van de **Rode**

wouw ontvingen we liefst 72 meldingen. In figuur 2 is het doortrekpatroon af te lezen. Een verbouwereerde waarnemer zag op 20 november een **Zeearend** over Roermond vliegen. De ontdekking van een adult beest op 21 december te Eijsden maakte het spektakel compleet. Op 24 december werd dezelfde vogel gezien bij de Bouxweerd en hij of zij bleef de rest van de maand in het Midden-Limburgse plassengebied rondhangen, daarbij zowel horden vogelaars als journalisten aantrekkend. Uiteindelijk werd de laatste waarneming op 24 februari 1996 verricht. Voor een uitgebreide beschrijving van deze 21e Zeearend voor Limburg, raadplege men BERLIJN (1996). De laatste waarneming van een volwassen Zeearend in Nederland dateert overigens uit 1982.

De eerste **Bruine kiekendief** werd op 1 maart in De Zoom ontdekt. Zeer opmerkelijk is de nestvondst bij de Schinveldse Bossen, met twee jongen. De najaarstrek piekte in september met 89 overvliegende exemplaren. De beste dag was de 18e met 51 ex., waarvan 25 over de Groote Peel. Een late melding was er op 23 december te Eijsden. De **Blauwe kiekendief** werd 188 keer gezien. Qua datum opvallende waarnemingen van deze soort zijn verricht op 23 mei in de Bouxweerd en bij Koningsbosch op 25 mei en 8 juli. De eerste najaarstrekkers werden vanaf half september gezien. De beste maand was november met 42 waarnemingen. **Grauwe kiekendieven** werden tien keer doorgegeven. De voorjaarstrek was zoals gewoonlijk het meest opvallend, met zeven meldingen tussen 21 april en 16 mei. De najaarswaarnemingen waren opvallend laat: 22 en 29 oktober Groote Peel, 24 oktober Mariapeel. Ook in 1995 bleek dat de **Ruigpootbuizerd** een echte zeldzaamheid is, met meldingen te Ooijen op 5 januari en in de Groote Peel op 30 december. De 84 meldingen van de **Visarend** leveren een duidelijk seizoenspatroon op. De voorjaarstrek speelde zich tussen 31 maart en 21 mei af, met een piek in april. Vervolgens werden ze van begin augustus tot begin oktober waargenomen. Zoals gewoonlijk was september de beste maand met 34 meldingen.

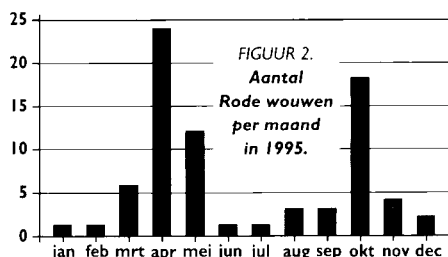
Er werden diverse trekkende **Roodpootvalken** doorgegeven: 23 april 1 volwassen ♀ Groote Peel, 27 mei 1 onvolwassen ♂ Maasbracht, 19 september 1 ♂ Deurnse Peel en tenslotte een juveniel op 8 oktober over Mariahoop. Een totaal van 51 **Smellekens** is een aardige oogst. De voorjaarstrek speelde zich vrijwel uitsluitend af in april (11 ge-

vallen). Nadat op 30 augustus een vroeg ex. Tegelen passeerde trok de soort vanaf half september regelmatig door, met een piek in oktober (17 waarnemingen). In de wintermaanden waren er 12 meldingen, vooral uit Noord- en Midden-Limburg. Het gehele jaar door werden **Slechtvalken** gesignaleerd op hun bekende stek de Clauscentrale en in het aangrenzende plassengebied. Daarnaast werd de soort op een twintigtal andere locaties opgemerkt. Opvallend was dat er een van half april tot half mei bij Eijsden rondhing. Met 49 meldingen was 1995 een gemiddeld **Kwarteljaar**. Op 4 november werd een zeer late geregistreerd bij Koningsbosch. **Waterwallen** slopen vooral bij Brunssum rond, met o.a. in het najaar waarnemingen tussen 10 september en 26 november (maximaal vier op een dag). Sommige proberen te overwinteren, zoals het ex. langs de Geleenbeek bij Dieteren op 27 december. **Porseleinhoentjes** werden op vijf locaties opgemerkt: Eijderbeemden (3 april), De Zoom (19 april tot 6 mei), Astense Peel (23 april), Melickerven (12 augustus) en Weustenrade, Voerendaal (12 en 13 augustus). De internationaal bedreigde **Kwartelkoning** betrok, evenals in 1994, grensoverschrijdend drie territoria in het gebied Kollegreend (Kessenich) - Stevensweert.

Van de **Kraanvogel** ontvingen we 118 waarnemingen. Het merendeel had uiteraard betrekking op overtrekkende groepen. In het voorjaar waren 10 en 11 maart topdagen. Opvallend genoeg werd de soort in mei nog drie keer overtrekkend gezien: op de 2e te Eijsden, op de 14e bij de Vredepeel en op de 16e te Margraten. Pleisterende Kroenekrane waren er ook, op acht plekken verspreid over de provincie. De inmiddels als stamgast te beschouwen **Jufferkraanvogel** zat op 7 mei bij Someren-Eind.

STELTLOPERS

Van de **Kluut** werden 13 waarnemingen van in totaal 145 ex. geregistreerd. Het was voor deze soort het beste Limburgse voorjaar aller tijden. Met name 4 april, met in totaal 114 Kluten, was een zeer bijzondere dag, waarop deze en andere kustminnende soorten ver landinwaarts doortrokken als gevolg van uitzonderlijke weersomstandigheden (VAN SEGGELEN, 1995). Een ontsnapte **Amerikaanse steltkluut** zat in september bij Geulle en in oktober te Smeermaas. Een van de absolute toppers van 1995 was een **Griel**



die op 26 september op de Groote Heide bij Venlo werd ontdekt. Het betrof de negende waarneming voor Limburg en de eerste in september.

Zowel de eerste als de laatste **Kleine plevier** werd bij Grevenbicht gezien, op resp. 4 maart en 6 oktober. De aantallen pleisterende **Goudplevieren** zijn in Limburg altijd laag. De 103 ex. die op 17 maart bij Nederweert zaten zijn daarom het vermelden waard. **Zilverplevieren** kwamen goed uit de verf in 1995. In het voorjaar vlogen er vier over de Deurnse Peel op 5 mei. Vanaf 8 mei pleisterden enkele dagen maximaal drie ex. bij Boorseme. Op 18 mei zat er één bij Herthen. De eerste najaarswaarneming viel op 1 september (2 ex. trekkend bij Mariahoop). Zeer uitzonderlijk was het aantal van 16 stuks dat op 6 oktober over De Zoom vloog. Tenslotte pleisterden er twee in de Bouxweerd, in de tweede oktoberweek.

Het is een buitenkans als je in Limburg een **Drieteenstrandloper** te zien krijgt. Op 24 september zat er een bij Itteren. Het aantal waarnemingen van de **Kleine strandloper** was helaas laag. Op 5 mei zaten er twee bij Boorseme, terwijl solitaire beesten in september zijn gezien bij Eijsden, in de Deurnse Peel en in de Bouxweerd. De **Temmincks strandloper** werd op drie lokaties opgemerkt. Bij Itteren zaten er drie op 5 mei en een op 11 mei, bij Boorseme tot 2 ex. tussen 7 en 21 mei en tenslotte eentje in de Bouxweerd op 15 september. Ook de kans op een **Krombekstrandloper** was het grootst in mei, met op de 6e drie ex. bij Neerharen en een dag later een te Boorseme en een bij Grevenbicht. In de nazomer werd er één gezien en wel op 20 juli in de Bouxweerd. **Bonte strandlopers** (figuur 3) werden 35 keer gemeld. Na de, nogal uitzonderlijke, winterwaarnemingen op 8 januari (Itteren) en 25 februari (Bouxweerd) kon de soort van half maart tot begin mei regelmatig worden bijgeschreven. Exceptioneel was het aantal van 78 ex. in de Bouxweerd op 4 april. Late waarnemingen zijn gedaan op 12 november (1 ex. Eijsden) en 28 december (3 ex. Asselt).

Ook het hoogste aantal **Kemphanen** werd begin april gezien, met als maximum 41 in de Bouxweerd. Het **Bokje** werd 26 keer gemeld, het vaakst in december. Van de **Watersnip** werd op 2 januari bij Dieteren het vermeldenswaardige aantal van 42 ex. gezien. Op de Hamert werd een territorium bezet van deze in Limburg extreem zeldzame broedvogel. We ontvingen 20 meldingen van **Houtsnippen**, vooral van maart en novem-



FIGUUR 3. In 1995 werden meerdere winterwaarnemingen van de Bonte strandloper verricht.

ber. Bezoekers van het Savels- en Weerterbos hadden de grootste kans deze soort tegen het lijf te lopen.

Grutto's waren vanaf 22 februari present, met 19 ex. bij Nederweert. De grootste groep werd aldaar op 17 maart gezien (61). De laatste vogel zat van 27 juli tot 3 augustus bij Itteren. De **Rosse grutto** van 25 februari bij Nederweert was zowel qua plaats als tijdstip behoorlijk afwijkend. Op 31 juli vlogen er twee over de Bouxweerd. De voorjaars-trek van de **Regenwulp** manifesteerde zich tussen 11 maart en 7 mei. De grootste vlucht Regenwulpen werd op 2 mei bij de Groote Peel gezien (25 ex.). De najaars-trek bestond uit 6 eenzaam overvliegende vogels tussen half juli en eind augustus.

Zwarte ruiters zijn 32 keer doorgegeven (half april-begin mei en eind augustus-begin oktober). Met 21 gevallen was de voorjaars-trek het meest uitgesproken. Opvallend was de winterwaarneming van een **Tureluur** op 8 januari te Asselt. De voorjaars-trek piekte in de eerste helft van april. In de Bouxweerd zijn op 4 april 20 vogels geteld, terwijl ook elders op die dag behoorlijke aantallen werden gemeld. Een territorium werd geregistreerd te Osen. De najaars-trek was van weinig betekenis. Figuur 4 geeft een beeld van de doortrek van **Groenpootruiters** in 1995. In het voorjaar werd een maximum van 9 ex. geteld in de Bouxweerd op 14 april. Op 27 augustus vlogen er 11 over de Maas bij Tegeleen. De laatste Groenpoot trok op 5 november over Spaubeek.

Witgatjes worden goed doorgegeven, blijkens het aantal van 240 meldingen (zie figuur 5). Het maximum bedroeg 14 ex. op 20 augustus in de Deurnse Peel. **Bosruiters** lieten zich zien tussen 14 april en 8 oktober. Opmerkelijk genoeg werden op 18 februari twee **Oeverlopers** gemeld, bij Rijkkel en Eijsden. De echte voorjaars-trek begon half april. Augustus was zoals gebruikelijk de beste najaarsmaand. Vanaf half december overwinterde een Oeverloper bij Eijsden; op de 27e werd er een ontdekt bij Holtum. **Steenlopers** zaten van 14 tot 17 mei bij Itteren en op 3 september in de Bouxweerd.

MEEUWEN TOT SPECHTEN

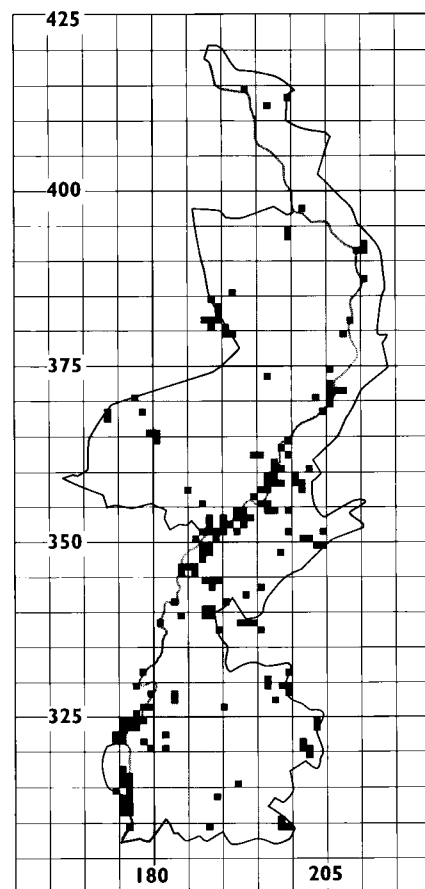
De **Zwartkopmeeuw** neemt nog steeds toe in West-Europa en daarmee de kans op een ontmoeting in onze contreien. We ontvingen 15 meldingen van 26 ex. April was de beste maand met 15 ex. Vooral 23 april is een memorabele datum: 2 ex. Maaseik, 2 ex. Elsloo en 3 ex. Itteren (waarschijnlijk deels dezelfde vogels). Ook de 53 meldingen van **Dwergmeeuwen** mogen er zijn. Afgezien van de eenling die op 17 januari bij Rijkkel werd gezien, vielen alle waarnemingen tussen begin april en half mei. De beste dag was 28 april met 146 ex. trekkend langs Grevenbicht en 165 bij Itteren! Ook 4 mei was goed, met 32 ex. bij Itteren. Al met al de herhaling van een fenomeen, de massale en de zich vaak op grote hoogte afspelende voorjaars-trek van

Dwergmeeuwen in Limburg, dat recent is ontdekt door SCHOLS & LEMMENS (1994). Spectaculair was de ontdekking van de eerste **Ringsnavelmeeuw** voor Limburg, tevens het vierde aanvaarde geval voor Nederland (WIEGANT *et al.*, 1996). De adulte vogel werd op 8 januari aan beide zijden van de landsgrens bij Stevensweert gezien (zie ook EVERS *et al.*, 1996) en op 22 januari bij de Klauwenhof, Maaseik. De toename van de **Geelpootmeeuw** en de grotere bekendheid van waarnemers met deze soort blijkt ook uit de Limburgse gegevens: we ontvingen 83 meldingen. Zeer uitzonderlijk zijn de waarnemingen van de **Kleine burgemeester**, daar deze soort pas een keer of drie eerder in onze provincie is gesignaleerd. Op 15 januari werd er een gezien bij Eijsden, terwijl op 22 januari een (hetzelfde?) ex. opdook bij Stevensweert en Maaseik. Als klap op de vuurpijl werden op 1 april twee ex. ontdekt bij Klein Vink, Arcen, die een dag later nog aanwezig waren. In alle gevallen ging het overigens om onvolwassen dieren. Op 25 december moet er een gezien zijn bij Ool (VAN DEN BERG & SANGSTER, 1996). Het aantal van 40 meldingen van de **Grote mantelmeeuw** geeft aan dat deze soort de laatste tijd een regelmatige gast is in het Limburgse. Ze blijven het echter vertikken om in het zuidelijk Maasdal te verschijnen: alle waarnemingen zijn vanaf Meers stroomafwaarts verricht.

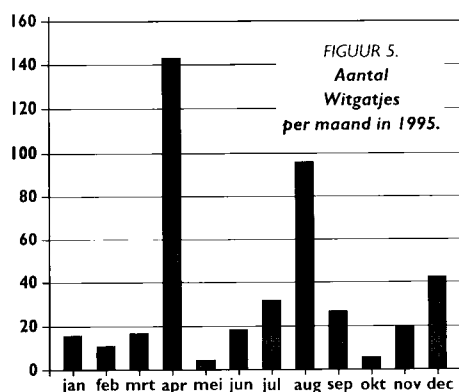
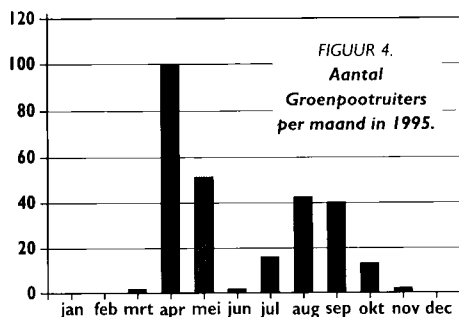
Een verbaasde waarnemer zag op 4 maart een adulte **Drieteenmeeuw** de Maas bij Grevenbicht passeren. Het bleek een uitstekend voorjaar voor sterns te zijn, terwijl van de nazomertrek vrijwel niets te bespeuren was. In mei deed een **Grote stern** even Itteren aan. De eerste **Visdief** verscheen op 20 april bij de Bouxweerd. Vervolgens werd de soort in geringe aantallen in het Maasdal gemeld. Op 4 juli werd er een gezien bij het Geulpark te Valkenburg. De laatste twee vlogen op 21 september bij Koningssteen. Enkel waren zo gelukkig om een **Noordse stern** in de kijker te krijgen: 21 april Asselt en 23 april Itteren. De **Dwergstern** die op 13 mei Stevensweert aandeed hoort eveneens tot de hoogtepunten van 1995. Abnormaal veel **Witwangsterns** bezochten in mei onze contreien: Eijsder Beemden 4 ex. op de 4e, Boorse 11 ex. op de 7e en Neerharen eveneens 11 ex. op de 9e. Het betreft hoogstwaarschijnlijk (deels) dezelfde vogels (GABRIËLS & GABRIËLS, 1995). **Zwarte sterns** arriveerden vanaf 23 april (Itteren). De doortrek besloeg de hele meimaand, met maximaal 44 ex. bij Itteren. Daarna werd de soort nauwelijks nog gezien.

Ronduit verrassend was de vondst van een verzwakte **Kleine alk** in Maasbracht op 2 november (KURSTJENS, 1996). Deze vondst viel samen met een invasie langs de Nederlandse kust. Het betreft de derde waarneming in Limburg, met eerdere gevallen in 1959 (Tegelen) en 1961 (Posterholt). Alle drie moesten ze hun tocht in de binnenlanden met de dood bekopen..... De eerste **Koekoek** zat op 9 april bij Valkenburg. De laatsten spoedden zich op 3 september over de Deurnse Peel en op 8 oktober over de Groote Peel.

De waarneming van een 's avonds overtrekkende **Oehoe** op 20 april bij Grevenbicht zal de tweede auteur nog lang heugen. Zo mogelijk nog opwindender is de ontdekking van de eerste **Sperweruil** voor Limburg, te Brunssum op 2 april. Het betreft het tweede geval voor Nederland! VAN DE LAAR (1995) geeft een uitgebreide beschrijving van deze unieke waarneming, met foto's. Opvallend genoeg was er nog een melding in 1995, namelijk in december te Gendringen, Gelderland (VAN DEN BERG & SANGSTER, 1996). De enige **Velduil** struinde op 21 oktober en 4 november de omgeving van Mariahoop af. **Nachtswaluwen** werden doorgegeven van de Heldense Bossen, Swolgenderheide, Teverenerheide, Eygelshoven, De Hamert, De



FIGUUR 6. Waarnemingsplaatsen van de Ijsvogel in 1995, op kilometerhokbasis.



Hazelaar bij Echt, de Meinweg en de Mulderskop bij Mook. Na waarnemingen op 13 april (Venray), 14 april (Itteren) en 16 april (Buggenum) waren **Gierzwaluwen** vanaf de 19e dagelijks present. Na half september waren ze weer verdwenen, op een zeer laat groepje na, dat op 9 oktober over de kraampjes van de IKL-Landschapdoedag te Eijsden vloog. Maar liefst 495 meldingen van de **Ijsvogel** mochten we ontvangen, zie figuur 6 voor de waarnemingsplaatsen. De exotische **Hop** kon twee keer worden bewonderd: van 25 tot 27 april te Eerselen, Montfort en op 29 april bij Strijthagen, Landgraaf. We mochten slechts een handjevol **Draaihalzen** verwelkomen: Blerickse Bergen (4 mei), Weerterbos (27 mei), Meinweg (een territorium op 11 juni), Mariahoop (tussen 12 en 30 augustus) en De Hazelaar, Koningsbosch (van 6 tot 17 september). Spectaculair is de adulte **Middelste bonte specht** die op 8 juli bij het Gelderns kanaal op de Hamert werd ontdekt. Helaas is het roepend mannetje van het Vijlenerbos nog niet aan het archief doorgegeven.

LEEUEWERIKEN TOT ZANGERS

De **Kuifleeuwerik** balanceert in Limburg op het randje van uitsterven: slechts 9 meldingen bereikten ons uit 1995. Wie de soort nog wil zien doet er goed aan om de stadsranden van Venray, Venlo, Weert, Roermond, Sittard of Maastricht te bezoeken. De **Oeverwaluw** kende een recordjaar, met 3.350 broedparen, overeenkomend met 25% van de totale Nederlandse populatie (WILLEMS, 1996). De bulk van de Limburgse paren nestelde langs de Maas tussen Maastricht en Kessel, profiterend van de door de overstroming ontstane steilwanden.

Er werden vier **Grote piepers** gemeld. Op 29 maart zat er een te Rimborg. Overvliegende vogels werden in oktober opgemerkt in de Groote Peel op de 2e en op de 9e in De Zoom. De eerstejaarsvogel die vanaf 8 december in de Eijsderbeemden overwinterde, hetgeen zeer uitzonderlijk is voor ons land, trok veel bekijks. **Duinpiepers** (figuur 7) trokken door tussen 21 april en 6 mei (13 ex.). Afgezien van twee waarnemingen in de Groote Peel op 19 augustus en 5 oktober speelde de najaarstrek zich af in de eerste drie weken van september (19 ex.). We ontvingen een mooie set van 19 waarnemingen van **Roodkeelpiepers**, vrijwel allemaal uit de periode 5-25 mei. Bijna drie weken lang zaten tot maximaal 4 ex. te Itteren, inmiddels een traditionele voorjaarspleisterplaats met landelijke bekendheid. De overige meimeldingen zijn afkomstig van de Groote Peel,

Boorse, Ulestraten en Grevenbicht. Najaarswaarnemingen zijn verricht op 3 september (Hamert), 6 oktober (2 ex. over Grevenbicht) en 8 oktober (Swalmen). Het jaarpatroon van de **Waterpieper** is te vinden in figuur 8. Rijkkel (dagmaximum 30), Meers (25) en Itteren waren de beste plekken. Bijzonder is de waarneming van een **Oeverpieper** aan de Vloedgraaf te Susteren op 11 november.

Een zeer vroege **Gele kwikstaart** zat op 5 maart bij Ooijen. De **Noordse gele kwikstaart** werd 43 keer doorgegeven zodat we een goed beeld hebben van de passage door Limburg. De eersten werden op 23 april gezien bij Stevensweert en Ohé en Laak. De eerste drie weken van mei vormen de top-trekperiode met 85% van de gevallen. Vooral in de omgeving van Itteren konden grote aantallen worden gezien, zoals de 150 ex. op 11 mei aantonen. Het voorkomen in het najaar is beperkt tot twee waarnemingen, beide in de Deurnse Peel, op 30 augustus en 10 september. Spectaculair is de goed beschreven melding van een **Balkankwikstaart** bij Rimborg op 12 mei. De **Rouwkwikstaart** werd op drie plekken waargenomen: bij Bocholtz, Stevensweert en Maastricht.

We ontvingen enkele meldingen van de **Waterspreeuw**. Te Cottessen, Vaals zat er een op 21 januari. Op 21 maart en 20 juli werd een Waterspreeuw gezien langs de Geul bij Houthem en gedurende de hele maand mei exploreerde een ex. de Voer bij Mesch. In tegenstelling tot de twee voorgaande jaren kwam de soort in 1995 niet tot broeden. Januari meldingen van de **Zwarte roodstaart**

zijn bekend van Koningsbosch op de 7e en Venlo op de 10e. De enige decemberwaarneming stamt van Eygelshoven. Door naar figuur 9 te kijken kan een indruk worden verkregen van de doortrek van het **Paapje** (figuur 10). Opmerkelijk is de waarneming op 7 april bij Ospel, toen reeds 4 ex. werden gezien. Groot was de verbazing toen in december op vier plaatsen winterse **Roodborsttapuiten** opdoken: Eijdsen, de Haeselaar bij Echt, Deurnse Peel (3 ex.) en Bouxweerd. Hoge aantallen **Tapuiten** werden gezien bij Neerbeek op 1 mei (22 ex.) en bij Maasbracht op 16 augustus (40!). Een paartje met drie jongen werd van de Groote Heide bij Venlo gemeld.

Beflijsters waren op tijd in 1995, met de eerste op 29 maart bij Rimborg. Vervolgens waren er 25 waarnemingen tussen begin april en begin mei, met de sterkste doortrek in de laatste week van april. Er was één najaarsgeval (14 oktober Mariahoop) en een uitzonderlijk laat exemplaar op 1 december in de Groote Peel.

Er waren enkele meldingen van de geheimzinnige **Snor**: 23 april Stevensweert, 2 mei De Doort en 27 tot 30 mei Deurnse Peel.

Rietzangers waren al even schaars met waarnemingen op 29 april bij Grevenbicht, te Baarlo op 5 juni en langs de Vloedgraaf bij Susteren op 11 augustus. Er was één april-waarneming van een **Kleine karekiet** (25 april Susteren), terwijl op 7 oktober een late vogel langs de Maas bij Tegelen werd opgemerkt. Ook de vroege **Spotvogel** op 26 april te Roermond verdient een vermelding. Een **Orpheusspotvogel** bezette van 7 tot



FIGUUR 7. In 1995 konden meer dan 30 Duinpiepers worden genoteerd.

15 juli een territorium op Petit Gravier, La-naye. Dit was de tweede voor Limburg (afgezien van een waarneming zonder beschrijving in 1993 te Valkenburg); de eerste zat in juni 1994 te Epen. De soort heeft vanuit het zuiden eerst Wallonië veroverd, nu lijkt Nederland aan de beurt te zijn. Zie ook SCHEPERS (1994a).

Een wel zeer vroege **Grasmus** zat op 3 april bij het Weerterbos, terwijl de eerste **Braamsluiper** (figuur 11) pas op 21 april verscheen. Het voorjaar bracht ons twee zingende **Bergfluiters**, op 29 april op De Hamert en op 14 mei te Stokhem, Wijlre. Een vroege **Fluiter** werd op 6 april bij Koningsbosch opgemerkt. In augustus zijn nog enkele vogels gemeld, de laatste op de 18e bij Echt. **Tijftjaffen** overwinteren in steeds grotere aantallen. Zo waren er in 1995 7 januari-, 7

februari- en liefst 30 decembermeldingen. In december konden bij Eijsden zelfs nog 10 ex. op een dag worden geteld. Een extreem vroege **Fitis** zong reeds op 11 maart bij Thorn. Het zou tot 4 april duren vooraleer de volgende waarnemingen opgetekend konden worden.

VLIEGENVANGERS TOT GORZEN

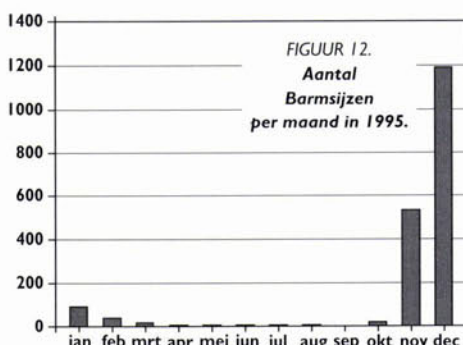
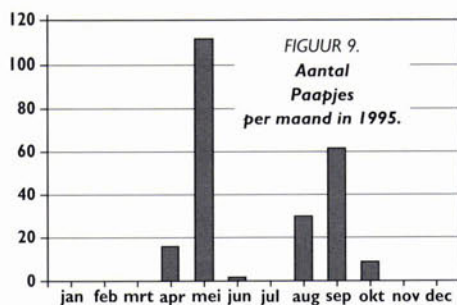
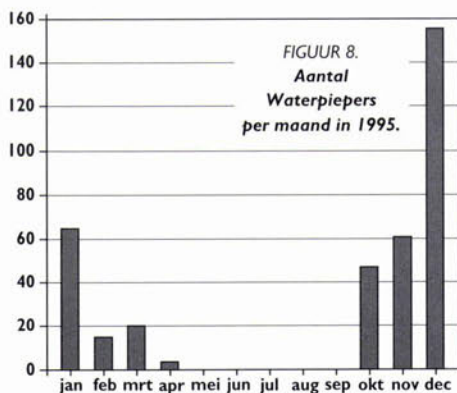
Zeer uitzonderlijk is de waarneming van een **Kleine vliegenvanger**, op 16 mei te Echt. Eerdere Limburgse gevallen stammen uit de jaren van 1968, 1978 (2) en 1993 (EVERS, 1993). De **Bonte vliegenvanger** die op 6 april bij Tegelen werd gezien was aan de vroege kant. **Baardmannetjes** zijn uiterst zeldzaam in Limburg. Bijzonder is daarom de reeks waarnemingen op De Hamert tussen 27 februari en 23 maart en op 8 en 26 oktober. Op 5 oktober werd bovendien een over de Groote Peel vliegende vogel gemeld. **Taigaboombkruipers** werden meerdere malen gemeld van hun enige broedgebied in Nederland, de Vijlenerbossen, met rond de 20 territoria in 1995. Deze populatie is pas in 1993 ontdekt (SCHEPERS, 1994b). Opmerkelijker was een waarneming op De Hamert op 30 oktober.

Met maar 16 meldingen kunnen we niet spreken van een uitbundig jaar voor de **Buidelmee**s. Driekwart van de gevallen stamt uit Eijsden (inclusief Petit Gravier en het aangrenzende Nouvelle Gravière), waar de soort tussen 24 maart en 14 oktober gezien werd. Dit resulteerde in acht nesten (KURSTJENS & GABRIËLS, 1996). Andere plaatsen waar de soort in 1995 gezien is, zijn Koningssteen, de Vloedgraaf bij Susteren, Brunssum en Spaubeek. In de tweede helft van mei werden her en der **Grauwe klauwieren** opgemerkt: De Hamert, Schinveld, Eygelshoven, de Meinweg en Mheer. Een territorium werd doorgegeven van Afferden, een plek die sinds enkele jaren bekend is. **Klapksters** zaten tot half april en vanaf begin oktober op hun bekende overwinteringssteden De Hamert, De Zoom, Groote Peel, Deurnse Peel en Meinweg. Daarnaast werd de soort gezien op de Groote Heide bij Venlo, ten westen van Nederweert, in het Weerterbos en te Itteren-Herbricht (21 mei!).

Uitzonderlijk was een **Notekraker** op 25 augustus te Echt. De gigantische invasie van deze soort in Scandinavië, met meer dan 34.000 ex. in Finland (VAN DEN BERG & SANG-



FIGUUR 10. Aan de hand van de archief-waarnemingen kan een goed beeld worden verkregen van de doortrek van het Paapje in Limburg.



STER, 1995), leverde in Nederland circa 20 waarnemingen op (EBELS, 1996). Van de **Russische kauw** ontvingen we tien meldingen (zes in januari, een in februari, twee in april en een in december). **Bonte kraaien** zaten te Panningen op 3 januari en bij Buggenum op 1 december. Drie ex. fleurden vanaf eind november Ysselsteyn op. De spectaculaire aanblik van een baltsende **Raaf** was op 24 november op de Meinweg te bewonderen. Neerlands beste overwinteringsstek voor **Europese kanaries** is de Kleine Weerd te Maastricht.

Het maximale aantal van niet minder dan 54 ex. werd hier op 22 december geteld. Na de waarneming van een voor Limburg grote groep **Fraters** van 19 ex. te Maastricht op 9 januari volgde een melding van 9 stuks bij het Dubbroek te Maasbree op 29 november. December was de beste maand met waarnemingen te Ooijen, in de Astense Peel (7 ex.) en gedurende de hele maand enkele ex. in de Bouxweerd.

De 114 meldingen van **Barmsijzen** zijn weergegeven in figuur 12. Op 13 januari zaten er 41 bij Eygelshoven. Bij Schaesberg en Sittard werden succesvolle broedgevallen



FIGUUR 11. Braamsluiper.

vastgesteld (SCHEPERS, 1996). In oktober werd duidelijk dat er een fikse invasie gaande was: we kregen 89 waarnemingen van in totaal ruim 1.900 ex. binnen. Groepen van meer dan 100 Barmsijzen werden vooral in Noord-Limburg gescoord. Zeer opmerkelijk is de zeer late, onvolwassen **Roodmus** te Hout-Blerick op 29 oktober.

Er waren vijf meldingen van **Ijsgorzen** in 1995. Nogal ongebruikelijk is de waarneming van een ex. te Ooijen op 27 januari. De andere gevallen betreffen overvliegende vogels op de trektelposten Groote Peel (2 en 24 oktober) en De Zoom (2 oktober en 2 november). **Ortolanen** werden gezien in scherp afgegrensde periodes. In mei pleisterden exemplaren te Bemelen op de 5e, bij Grevenbicht op de 7e en bij Beek op de 11e. De na-jaarstrek speelde zich in de eerste twee septemberweken af, met enkele overvliegende vogels te Grevenbicht en in de Groote Peel. In januari werden op meerdere plaatsen in het Maasdal **Grauwe gorzen** opgemerkt, namelijk te Asselt, ten noorden van Roermond, op de Kleine Weerd te Maastricht en 10 ex. op de Koeweide bij Grevenbicht. Vanaf maart werden Grauwe gorzen op de bekende broedplaatsen gesignaleerd. In Nederland broeden nog slechts 80-100 paar, waarvan 80 à 90% in Limburg (ELLENBROEK *et al.*, 1996)! In december werd de soort nog gezien te Itteren (maximaal 11) en Eijsden.

DANKWOORD

Dankzij de volgende waarnemers (en hun metgezellen) kon dit overzicht worden samengesteld: R. Absil, L. Aerts, H. Alards, M. Apeldoorn, E. v. Asseldonk, W. Becker, H. Beckers, P. Beckers, M. Berlijn, J. Beurskens, J. Boeren, J. Boonstra, H. v.d. Borg, J. Bos, N. Bosmans, Ph. Bossenbroek, F. v.d. Brink, J. v.d. Coelen, G. Compier, J. Creuwels, T. Cuyper, M. Dolmans, H. Duisings, P. Evers, H. Fiddelaers, A. Geleijns, J. Gubbels, P. Hamacher, W. Hamers, J. Heijkers, W. Helmer, T. Hermans, T. Hoeben, J. Huijs, F. Hustings, IVN Ulestraten, J. Jansen, J.R. Jansen, S. Jansen, J. Keijers, J.E. Kikkert, H. Kloosterboer, J. Kooistra, G. Kurstjens, H. v.d. Laar, H. Laugs, K. Lemmens, P. Lemmens, A. Lenders, P. v. Lieshout, T. Loven, H. Maeghs, D.B.I. & F. Meeuwissen, P. Molling, P. Nijskens, L. Nijssen, B. v. Noorden, A. Ova, H. Peters, J. Phijl, C. Poolen, J. Pöschkens, Provincie Limburg, W. Quaedackers, N. Reneerkens, H. Reumers, J. v. Rijswijk, G. Roelofs, J. Roemen, N. Schaafstra, W. Scheres, R. Schols, C. v. Seggelen, E. Smeets, J. Smits, P. v. Someren, L. Spoormakers, R. Steverink, B. Streutjens, H. Swinkels, D. Testaert, R. Tilmans, W. d. Veen, W. Vergoossen, L. Verheggen, H. Vossen, J. Vreken, K. Wiecherink, J. Willems, L. Willems, J. v. Wouw, E. v.d. Zwet.

SUMMARY

BIRD RECORDS IN LIMBURG: THE YEAR 1995

This paper reviews interesting bird sightings in the Province of Limburg in 1995. Highlights included a Shag (the sixth seen in

Limburg), two White-tailed Eagles (one a wintering and sometimes elusive adult), no less than 145 Avocets (the best year ever), the first Ring-billed Gull, at least three Iceland Gulls, several sightings of up to eleven Whiskered Terns, the third Little Auk ever spotted here, a Hawk Owl (second sighting in the Netherlands), two Middle Spotted Woodpeckers, a wintering Richard's Pipit, a well-described Yellow Wagtail of the *feldegg* race, a territorial Melodious Warbler (the second ever), two singing Bonelli's Warblers, a Red-breasted Flycatcher (fifth sighting), a Nutcracker, a displaying Raven and a Common Rosefinch.

LITERATUUR

- BERG, A.B. VAN DEN & G. SANGSTER, 1995. WP reports. Dutch Birding 17 (5): 213-219.
- BERG, A.B. VAN DEN & G. SANGSTER, 1996. WP reports. Dutch Birding 18 (1): 37-41.
- BERLIJN, M., 1996. Adulte Zeearend in Limburg in de winter van 1995/1996. Limburgse Vogels 7 (1): 32-33.
- EBELS, E.B., 1996. Twitching in Nederland in 1995. Dutch Birding 18 (1): 49-51.
- ELLENBROEK, F., J.-E. KIKKERT & B. VAN NOORDEN, 1996. Habitatkeuze van de restpopulatie Grauwe Gorzen in het Westelijk Heuvelland. Limburgse Vogels 7 (1): 24-31.
- EVERS, P., 1993. Kleine vliegenvanger te Maria Hoop, september 1993. Limburgse Vogels 4 (4): 105-106.
- EVERS, P., H. SWINKELS & T. CUYPERS, 1996. Ringsnavelmeeuw op 8 januari 1995 in het Belgisch-Nederlands Maasplassengebied. Limburgse Vogels 7 (1): 35-36.
- GABRIËLS, J. & P. GABRIËLS, 1995. Witwangsterms langs de Maas. Limburgse Vogels 6 (2): 70-72.
- KURSTJENS, G., 1996. Invasie van Kleine Alk reikt tot in Limburg. Limburgse Vogels 7 (1): 34-35.
- KURSTJENS, G. & J. GABRIËLS (RED.), 1996. Broedvogels in het Maasdal tussen de Sint-Pietersberg te Lanaye en de monding van de Swalm te Rijkelt in 1995. Limburgse Koepel voor Natuurstudie; Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.
- LAAR, H. VAN DE, 1995. De Sperweruil te Brunssum in april 1995. Limburgse Vogels 6 (2): 69-70.
- SCHEPERS, F., 1994a. Orpheusspotvogel, een verwachte aanwinst. Limburgse Vogels 5 (2): 64-66.
- SCHEPERS, F.J., 1994b. Taigaboomkruipers in Zuid-Limburg. Dutch Birding 16 (6): 221-225.
- SCHEPERS, F., 1995. Aalscholvers langs de Maas in Nederland en België in de winter 1994-95. Limburgse Vogels 6 (2): 55-58.
- SCHEPERS, F., 1996. Broedende Barmsijzen in stadstuinen. Limburgse Vogels 7 (1): 34.
- SCHOLS, R. & K. LEMMENS, 1994. Veel Dwergmeeuwen in het zuidelijke Maasdal, voorjaar 1994. Limburgse Vogels 5 (2): 61-62.
- SEGGELEN, C. VAN, 1995. Opmerkelijke klutentrek over Limburg. Limburgse Vogels 6 (2): 72-73.
- WIEGANT, W.M., G.H. STEINHAUS & CDNA, 1996. Rare birds in the Netherlands in 1994. Dutch Birding 18 (3): 105-121.
- WILLEMS, J., 1996. Succesvol jaar voor de Oeverwaluw in 1995. Limburgse Vogels 7 (1): 31-32.